

**Lautapelit sosioemotionaalisen kehityksen tukena
varhaiskasvatuksessa:**
yhteyksien tarkastelua kirjallisuuden valossa

Varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelma / Turun yliopisto

Kandidaatintutkielma

Henni Lehikoinen

27.4.2026

Rauma

Kandidaatintutkielma

Tutkinto-ohjelma, oppiaine: Varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelma, kasvatustiede

Tekijä: Henni Lehikoinen

Otsikko: Lautapelit sosioemotionaalisen kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa: yhteyksien tarkastelua kirjallisuuden valossa

Ohjaaja: Yliopistonlehtori, dosentti Timo Ruusuvirta

Sivumäärä: 23 sivua

Päivämäärä: 27.4.2026

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan lautapeliä yhteyttä lasten sosioemotionaaliseen kehitykseen varhaiskasvatuksessa. Varhaislapsuudessa sosioemotionaaliset taidot rakentuvat enimmäkseen tilanteissa, joissa lapset toimivat yhdessä muiden kanssa. Lautapelaaminen on yksi tällainen yhteinen toiminta, jossa lapset ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tutkielmassani tarkastellaan millä tavoin pelaaminen voi tukea vuorovaikutustaitoja, empatiaa, perspektiivinottoa sekä itsesäätelyä.

Tutkielma toteutettiin vapaamuotoisena kirjallisuuskatsauksena, jossa tarkastelin sosioemotionaalista kehitystä, leikkiä ja pelejä käsittelevää tutkimuskirjallisuutta. Aineisto koostui kotimaisista ja kansainvälisistä tutkimuksista, joissa käsiteltiin lasten vuorovaikutusta, tunnetaitoja ja pelillistä toimintaa.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella lautapelit näyttäytyvät tilanteina, joissa lapset toimivat yhdessä yhteisten sääntöjen mukaisesti. Pelaaminen vaatii lisäksi esimerkiksi vuoron odottamista ja toisten huomioimista. Samalla lapset joutuvat säätelemään omaa toimintaansa ja tunteitaan. Pelitilanteissa syntyy myös keskustelua, neuvottelua ja yhteistä päätöksentekoa, millä voi olla vaikutusta sosiaalisten taitojen ja empatian kehittymiseen. Lisäksi lautapelaaminen tarjoaa lapselle mahdollisuuksia harjoitella itsesäätelyä osana mielekästä yhteistä tekemistä.

Tutkielman perusteella lautapelit voivat toimia varhaiskasvatuksessa yhtenä keinona tukea lasten sosioemotionaalista kehitystä. Lautapeliä merkitystä on kuitenkin tutkittu varhaiskasvatuksen kontekstissa vielä melko vähän, joten aihetta olisi tärkeää tarkastella jatkossa vielä tarkemmin.

Avainsanat: Lautapelit, sosioemotionaalinen kehitys, varhaiskasvatus, leikki, varhaislapsuus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Sosioemotionaalinen kehitys varhaislapsuudessa	7
2.1	Sosiaalinen kompetenssi ja vuorovaikutus	8
2.2	Empatia ja perspektiivinotto	9
2.3	Itsesäätely ja tunnesäätely	12
3	Lautapelit sosioemotionaalisen kehityksen näkökulmasta	15
3.1	Lautapelit sosiaalisten taitojen tukena	16
3.2	Lautapelit itsesäätelyn ja tunnesäätelyn tukena	17
3.3	Sääntöpohjainen leikki ja pedagoginen ohjaus	18
4	Pohdinta ja johtopäätökset	20
	Lähteet	22

1 Johdanto

Varhaislapsuus on kehityspsykologisen tutkimuksen mukaan merkittävä vaihe ihmisen kehityksessä. Tänä aikana lapsen kehitys on erityisen nopeaa ja monet myöhemmän oppimisen ja vuorovaikutuksen kannalta tärkeät taidot alkavat muotoutua. Varhaislapsuudessa kehittyvät esimerkiksi kielelliset valmiudet, sosiaaliset taidot sekä kyky tunnistaa ja säädellä omia tunteita. Nämä taidot rakentuvat erityisesti vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa, kun lapsi osallistuu erilaisiin arjen tilanteisiin ja toimii yhdessä toisten kanssa (Saarinen ym., 2023).

Sosioemotionaalinen kehitys liittyy läheisesti lapsen vuorovaikutussuhteisiin ja arjen sosiaalisiin tilanteisiin. Jo varhaislapsuudessa lapset osoittavat prososiaalista käyttäytymistä, kuten auttamista, jakamista ja yhteistyötä. Samalla vähitellen kehittyvät empatia sekä kyky huomioda toisten näkökulmia ja tunteita. Näitä taitoja pidetään tärkeinä lapsen kehityksen kannalta, sillä ne vaikuttavat siihen, miten lapsi toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä myöhemmin erilaisissa oppimis- ja ryhmätilanteissa (Saarinen ym., 2023).

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli näiden taitojen tukemisessa, sillä niitä harjoitellaan erityisesti arjen vuorovaikutustilanteissa sekä pedagogisesti suunnitelluissa toiminnoissa. Myös lautapelaaminen voi tarjota tällaisia tilanteita, joissa lapset harjoittelevat vuorovaikutus- ja tunnetaitoja yhdessä muiden kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan lasten vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä yhteisössä toimimisen taitojen merkitystä osana varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa (Opetushallitus, 2022, s. 29). Päiväkodin vertaisryhmä tarjoaa lapsille monenlaisia tilanteita, joissa he voivat harjoitella esimerkiksi vuorottelua, yhteistyötä sekä toisten huomioon ottamista. Tällä tavoin varhaiskasvatuksen arjen tilanteet muodostavat tärkeän ympäristön sosioemotionaalisten taitojen kehittymiselle.

Varhaiskasvatuksen tutkimuksessa lapsia tarkastellaan yhä useammin aktiivisina toimijoina, jotka osallistuvat oman toimintansa ja oppimisensa rakentamiseen. Lapset eivät ole pelkästään kasvatuksen kohteita, vaan he vaikuttavat toiminnallaan vuorovaikutustilanteisiin ja yhteiseen toimintaan (Turja, 2020). Tämä näkyy varhaiskasvatuksen arjessa esimerkiksi leikki- ja toimintatilanteissa, joissa lapset neuvottelevat, tekevät päätöksiä ja rakentavat yhteistä tekemistä yhdessä muiden lasten kanssa.

Leikki on keskeinen osa lapsuutta ja lasten arkea. Leikin kautta lapset harjoittelevat muun muassa sosiaalisia taitoja, vuorovaikutusta sekä sääntöjen noudattamista. Leikki kehittää esimerkiksi yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, itsesäätelyä ja tunnetaitoja sekä tarjoaa lapsille mahdollisuuksia ratkaista ongelmia yhdessä muiden kanssa (Peltola, 2024). Leikkiä ei kuitenkaan pidetä pelkästään oppimisen välineenä, vaan sillä on myös oma itseisarvonsa osana lapsen elämää.

Leikin lisäksi myös erilaiset pelit voivat luoda tilanteita, joissa lapset toimivat yhdessä ja harjoittelevat vuorovaikutukseen liittyviä taitoja. Yksi tällainen yhteisen toiminnan muoto on lautapelaaminen. Lautapelit ovat monille lapsille tuttu, yhteinen puuha, jossa osallistujat toimivat yhteisten sääntöjen mukaisesti. Lisäksi pelaaminen edellyttää esimerkiksi vuoron odottamista sekä muiden pelaajien huomioimista. Pelitilanteissa syntyy usein vuorovaikutusta, neuvottelua ja yhteistä ongelmanratkaisua, minkä takia lautapelaamista voidaan tarkastella myös sosioemotionaalisen kehityksen näkökulmasta.

Tutkimusten mukaan lautapelit voivat tukea monenlaista oppimista, kuten kielellisten, kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittymistä (O'Neill & Holmes, 2022).

Lautapelaaminen voi tarjota tilanteita, joissa lapset harjoittelevat esimerkiksi yhteistyötä, vuorovaikutusta sekä tunteiden säätelyä. Koska lautapeliin yhteyttä sosioemotionaaliseen kehitykseen on tarkasteltu varhaiskasvatuksen tutkimuskentällä vielä melko vähän, tämän tutkielman tavoitteena on koota ja jäsentää olemassa olevaa tutkimustietoa sekä tarkastella, millaisia yhteyksiä näiden ilmiöiden välillä voidaan havaita. Suomessa lautapelaamisella on myös vahva asema, ja maassa toimii useita pelivalmistajia, kuten Pohjoismaiden suurin lautapeliyrittäjä Tactic Games ja Peliko, mikä kuvastaa ilmiön laajuutta ja kulttuurista merkitystä.

Tämä tutkielma on vapaamuotoinen kirjallisuuskatsaus, jossa tarkastellaan sosioemotionaalista kehitystä käsittelevää tutkimuskirjallisuutta sekä peleihin ja leikilliseen toimintaan liittyviä näkökulmia. Tarkastelun kohteina ovat erityisesti sosiaalinen vuorovaikutus, empatia, perspektiivinotto sekä itsesäätely.

Aineistoa hain pääasiassa ERIC-tietokannasta. Hakusanoina käytin esimerkiksi yhdistelmiä "board games" AND "social skills", "board games" AND "emotional development" sekä "board games" AND "self-regulation". Valitsin mukaan tutkimuksia, jotka

käsittelevät lasten sosioemotionaalista kehitystä ja pelillistä tai leikillistä toimintaa. Mukana on sekä suoraan lautapeleihin liittyviä tutkimuksia että laajempaa leikkiä koskevaa kirjallisuutta silloin, kun se auttaa ymmärtämään tarkasteltavaa ilmiötä.

2 Sosioemotionaalinen kehitys varhaislapsuudessa

Varhaislapsuus (0–6 vuotta) on voimakkaan kasvun, kehityksen ja oppimisen vaihe, jonka aikana lapsen keskeiset kognitiiviset, emotionaaliset ja sosiaaliset valmiudet rakentuvat (Saarinen ym., 2023). Tänä ajanjaksona rakentuvat myös sosioemotionaaliset taidot, joiden kehitys on keskeistä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Lapsi oppii askelittain tunnistamaan omia ja toisten tunteita, säätelemään käyttäytymistään sekä toimimaan osana ryhmää. Sosioemotionaalinen kehitys muodostaa perustan lapsen arjen vuorovaikutustilanteille ja myöhemmälle yhteiskunnalliselle toimijuudelle, sillä kyky ottaa toiset huomioon, ratkaista konflikteja ja toimia yhteisten sääntöjen mukaisesti rakentuu jo lapsuuden varhaisvuosina.

Sosioemotionaalinen kehitys kietoutuu tiiviisti kognitiiviseen kehitykseen ja oppimiseen. Tunteiden säätely, tarkkaavuuden hallinta ja impulssikontrolli vaikuttavat siihen, miten lapsi pystyy osallistumaan yhteiseen toimintaan ja omaksumaan itselleen uusia taitoja. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu, sillä lapsen tunnekokemukset ja niiden säätely rakentuvat aluksi suhteessa toisiin ihmisiin (Mäntymaa ym., 2003). Tunteiden säätelyn kehitys on yhteydessä lapsen kykyyn toimia mukautuvasti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Varhaiskasvatuksen kontekstissa sosioemotionaaliset taidot rakentuvat erityisesti vertaisvuorovaikutuksessa sekä yhteisissä leikki- ja toimintatilanteissa. Leikkiessään lapset neuvottelevat rooleista, rakentavat ja muokkaavat yhteisiä sääntöjä sekä tulkitsevat toistensa tunteita ja toimintaa. Marttilan ja Pesosen (2012) tutkimuksessa tuli ilmi, että lasten vapaassa leikissä ilmenee useita keskinäisen sosialisiaation muotoja, kuten sosiaalisten ja moraalisten sääntöjen rakentumista, fyysistä jäljittelyä sekä merkitysten muodostamista neuvottelun kautta. Leikki toimii tällä tavoin ympäristönä, jossa lapset harjoittelevat ryhmän jäsenenä toimimista ja omaksuvat ryhmässä vakiintuneita toimintatapoja.

Sosioemotionaalista kehitystä voidaan tarkastella useiden toisiinsa punoutuneiden osa-alueiden kautta. Tutkielmassani keskeisiksi tarkastelun kohteiksi nousevat sosiaalinen kompetenssi, empatia ja perspektiivinotto sekä itsesäätely. Sosiaalinen kompetenssi on kyky toimia rakentavasti ja joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Empatia ja perspektiivinotto puolestaan mahdollistavat toisen asemaan asettumisen sekä tunnekokemusten ymmärtämisen. Itsesäätely muodostaa näiden taitojen perustan, sillä ilman

kykyä säädellä omia tunteita ja toimintaa lapsen on vaikea osallistua vastavuoroiseen vuorovaikutukseen.

Nämä osa-alueet eivät kehity erillisesti vaan muodostavat ne keskinäisesti riippuvaisen kokonaisuuden. Esimerkiksi itsesääätely tukee rakentavaa vuorovaikutusta, kun taas empatia vahvistaa yhteistä toimintaa ja konfliktien ratkaisemista. Leikki, kuten lautapelaaminen tarjoaa luonnollisen ja merkityksellisen kontekstin, jossa nämä taidot voivat kehittyä toistensa kanssa rinnakkain. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna sosioemotionaalinen kehitys ei ole vain ainoastaan yksilön sisäinen prosessi, vaan se rakentuu aktiivisessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa.

2.1 Sosiaalinen kompetenssi ja vuorovaikutus

Sosiaalinen kompetenssi viittaa lapsen kykyyn toimia rakentavasti ja funktionaalisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Se ei rajoitu vain yksittäisiin sosiaalisiin taitoihin, vaan muodostuu useiden toisiinsa kietoutuvien osa-alueiden kokonaisuudesta. Neitolan (2011) mukaan sosiaalinen kompetenssi sisältää muun muassa sosiaaliset taidot, tunnetaidot, sosiokognitiiviset valmiudet sekä kyvyn muodostaa ja ylläpitää myönteisiä vertaissuhteita. Sosiaalinen kompetenssi ei siis tarkoita yhtä yksittäistä taitoa vaan laajaa taitojen kokonaisuutta, jonka avulla lapsi pystyy mukauttamaan toimintaansa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa (Saarinen ym., 2023). Keskeistä sosiaalisessa kompetenssissa ei ole ainoastaan se, miten lapsi toimii yksittäisessä tilanteessa, vaan myös hänen kykynsä mukauttaa toimintaansa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi yhteisön normien ja odotusten huomioiminen sekä toisten näkökulmien ymmärtäminen. Näin sosiaalinen kompetenssi liittyy siihen, miten lapsi kuuluu yhteisöön ja toimii osana ryhmää.

Varhaislapsuudessa lapsen sosiaalinen kompetenssi rakentuu erityisesti vertaissuhteissa. Lapsiryhmä tarjoaa kehitysympäristön, jossa lapsi harjoittelee vastavuoroisuutta, yhteistyötä, neuvottelua, sääntöjen muodostamista ja konfliktien ratkaisemista. Neitolan (2011) mukaan vertaissuhteet ovat keskeinen osa sosiaalisen kompetenssin kehitystä, sillä juuri vertaisryhmässä lapsi saa palautetta omasta toiminnastaan ja rakentaa käsitystä itsestään suhteessa toisiin. Myönteinen palaute vertaisilta tukee lapsen hyvinvointia ja vahvistaa hänen osallisuuden kokemustaan, kun taas torjunta voi heijastua sopeutumattomuutena. Lautapelit eroavat monista muista leikin muodoista siinä, että niiden eteneminen perustuu selkeästi

määriteltyihin sääntöihin ja vuorotteluun, mikä jäsentää vuorovaikutusta eri tavalla kuin vapaassa leikissä ja ohjaa lapsia huomioimaan toistensa toimintaa systemaattisemmin.

Sosiaalinen kompetenssi ilmenee konkreettisesti lasten leikissä. Marttila ja Pesonen (2012) ovat havainneet, että lasten keskinäisessä leikissä rakentuvat monet sosiaalistumisen kannalta keskeiset prosessit. Leikkitilanteissa lapset muodostavat ja muokkaavat sääntöjä, neuvottelevat rooleista, arvioivat toistensa toimintaa moraalisesta näkökulmasta ja säätelevät omia tunteitaan suhteessa toisten tunteisiin. Leikki ei siten ole pelkästään viihdyttävää toimintaa, vaan merkittävä sosiaalisen oppimisen kenttä. Sääntöpohjaisissa leikeissä korostuu erityisesti kyky odottaa omaa vuoroaan, noudattaa yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja mukauttaa omaa toimintaa ryhmän toimintaan.

Varhaiskasvatuksen näkökulmasta sosiaalinen kompetenssi kytkeytyy tiiviisti lapsen hyvinvointiin, osallisuuteen ja vuorovaikutussuhteisiin. Varhaiskasvatuksen tavoitteena onkin tukea lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä heidän toimimistaan vertaisryhmässä (Opetushallitus, 2022, s. 7–8). Kronqvist (2020) korostaa, että lapsen turvallisuuden kokemus ja sensitiivinen vuorovaikutus aikuisten kanssa luovat pohjan vertaisvuorovaikutukselle ja sosiaaliselle kehitykselle. Lapsen kokiessa tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi ryhmässään, hän uskaltaa osallistua yhteiseen toimintaan ja harjoitella sosiaalisia taitojaan. Sosiaalinen kompetenssi ei siis kehity missään tyhjiössä, vaan se rakentuu osana yhteisöä ja sen tarjoamia vuorovaikutusmahdollisuuksia.

Varhaislapsuudessa laajentuva sosiaalinen vuorovaikutus näkyy muun muassa kykyinä ymmärtää toisten tarkoituksia ja näkökulmia. Tähän liittyy esimerkiksi mielen teorian kehittyminen mikä tarkoittaa lapsen lisääntyvää ymmärrystä siitä, että toisilla ihmisillä voi olla erilaisia ajatuksia, tunteita ja aikomuksia kuin hänellä itsellään on (Saarinen ym., 2023). Tällainen kyky mahdollistaa toisen näkökulman huomioimisen vuorovaikutuksessa ja tukee esimerkiksi kompromissien tekemistä ja empatian kehittymistä. Tällä tavalla sosiaalinen kompetenssi muodostuu keskeiseksi osaksi lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja luo perustan myöhemmälle yhteiskunnalliselle toimijuudelle.

2.2 Empatia ja perspektiivinotto

Empatia ja perspektiivinotto ovat keskeisiä sosioemotionaalisen kehityksen osa-alueita varhaislapsuudessa (Saarinen ym., 2023). Ne liittyvät lapsen kykyyn tunnistaa ja ymmärtää

toisten tunteita, ajatuksia ja aikomuksia ja säädellä omaa toimintaansa suhteessa niihin. Empatia ei tarkoita vain ja ainoastaan toisen tunteen tunnistamista, vaan myös myötäelämistä ja kuhunkin tilanteeseen sopivaa reagoimista. Se ei myöskään rajoitu pelkästään tunnetartuntaan, vaan edellyttää monimutkaista kognitiivista prosessointia eli kykyä asettaa toisen näkökulmaan sekä ymmärtää toisen ajatuksia, aikomuksia ja tunteita. Lisäksi empatian osoittaminen tai osoittamatta jättäminen rakentuu sosiaalisesti säädeltynä toimintana vuorovaikutuksen tilanteissa (Herlin & Visapää, 2011). Perspektiivinotto puolestaan taas viittaa kykyyn tarkastella tilannetta toisen näkökulmasta käsin. Nämä valmiudet rakentuvat pikkuhiljaa vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja muodostavat perustan moraalille toiminnalle, vastavuoroisuudelle ja yhteisössä toimimiselle.

Varhaislapsuudessa empatia kehittyy erityisesti arjen vuorovaikutustilanteissa. Kronqvistin (2020) mukaan lapsen kehitys tapahtuu aina suhteessa ympäristöön ja muihin ihmisiin. Lapsi ei ole passiivinen kehityksen kohde vaan aktiivinen toimija, joka rakentaa ymmärrystään sosiaalisissa suhteissa. Empatian kehittyminen edellyttää turvallisia ja sensitiivisiä vuorovaikutussuhteita, joissa lapsi kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja ymmärretyksi. Kun lapsi kokee, että hänen tunteensa tunnustetaan ja niihin vastataan, hän oppii asteittain tunnistamaan ja tulkitsemaan myös toisten tunnetiloja. Mäntymaa ym. (2003) korostavat, että tunteiden jakaminen on yksi varhaisen vuorovaikutuksen keskeisistä elementeistä ja että vuorovaikutuksessa tapahtuva tunteiden säätely luo pohjaa lapsen myöhemmälle psyykkiselle kehitykselle. Empatian kehitys rakentuu asteittain vuorovaikutustilanteissa, joissa lapsi oppii jakamaan ja ymmärtämään tunnetiloja yhdessä muiden kanssa.

Empatian varhaisia muotoja voidaan havaita jo pienten lasten toiminnassa. Esimerkiksi noin puolentoista vuoden iässä lapset alkavat osoittaa prososiaalista käyttäytymistä, kuten auttamista, jakamista ja yhteistyötä muiden kanssa (Saarinen ym., 2023). Myös empaattiset reaktiot, kuten toisen suruun reagoiminen tai lohduttamisen yritykset, alkavat kehittyä varhaislapsuudessa, vaikka niiden taustalla oleva ymmärrys toisen kokemuksista on vielä rajallista (Saarinen ym., 2023). Tällaiset varhaiset prososiaaliset teot muodostavat perustaa myöhemmälle empatian ja sosiaalisen ymmärryksen kehittymiselle.

Perspektiivinoton kehitys liittyy läheisesti lapsen kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Sosiokulttuurisen näkemyksen mukaan lapsen ajattelu kehittyy vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa (Kronqvist, 2020). Lapsi oppii vähitellen ymmärtämään, että toisella

voi olla erilainen tieto, kokemus tai tunne samasta tilanteesta tai asiasta. Tämä kehitys liittyy myös niin kutsutun mielen teorian kehittymiseen, joka tarkoittaa lapsen kasvavaa ymmärrystä siitä, että toisilla ihmisillä on omia ajatuksia, tietoa ja tunteita (Saarinen ym., 2023). Mielen teorian kehittyminen mahdollistaa esimerkiksi toisen näkökulman huomioon ottamisen ja empatiakyvyn vahvistumisen.

Tämä näkyy esimerkiksi leikissä, jossa lapset neuvottelevat rooleistaan ja rakentavat yhteistä kuvitteellista maailmaa. Jotta yhteinen leikki voi jatkua, lasten on huomioitava toistensa näkemykset ja sovitettava oma toimintansa niihin. Perspektiivinotto mahdollistaa tällä tavalla yhteisen toiminnan rakentumisen ja ylläpitämisen vuorovaikutuksessa. Myös Mäntymaa ym. (2003) korostavat, että tunteet auttavat ymmärtämään toisen ihmisen mieltä ja kokemaan itse tulevansa ymmärretyksi. Tämä tuo esiin emotionaalisen vuorovaikutuksen merkityksen toisen näkökulman ymmärtämisessä.

Empatia ja perspektiivinotto liittyvät myös lasten osallisuuden kokemukseen. Turjan (2018) mukaan osallisuus ei tarkoita pelkästään mielipiteen ilmaisemista, vaan mahdollisuutta tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Aidossa osallisuudessa lapsi toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, kuuntelee toisia ja neuvottelee yhteisistä ratkaisuisista. Tällainen toiminta edellyttää lapselta kykyä tarkastella asioita myös muiden näkökulmasta. Näin empatia ja perspektiivinotto ovat keskeisiä taitoja myös demokraattisen toimintakulttuurin rakentumisessa varhaiskasvatuksessa, jossa korostetaan lasten osallisuutta sekä mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin (Opetushallitus, 2022, s. 16).

Vertaisryhmässä empatia konkretisoituu esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa lapsi lohduttaa toista, jakaa leluja tai mukauttaa omaa toimintaansa ryhmän tarpeiden mukaan. Toisaalta myös konfliktitilanteet tarjoavat mahdollisuuksia perspektiivinoton harjoitteluun, sillä niissä tilanteissa lapsi joutuu pohtimaan, miksi toinen toimi tietyllä tavalla ja miltä tilanne toisesta tuntui. Aikuisen sensitiivinen ohjaus on tällöin keskeistä. Kasvattaja voi auttaa sanoittamaan lasten tunteita, ohjata heitä kuuntelemaan toisiaan ja antaa tukea yhteisen ratkaisun löytämisessä. Mäntymaa ym. (2003) painottavat, että lapsen tunnesäätely rakentuu aluksi vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa ja että lapsi tarvitsee apua tunnetilojensa säätelyyn.

Empatian ja perspektiivinoton kehitys ei kuitenkaan tapahdu automaattisesti. Tämä edellyttää vuorovaikutuksellista toimintakulttuuria, jossa lapsen ääni koetaan merkityksellisenä ja jossa yhteiset neuvottelut ovat osana arkea. Varhaiskasvatuksessa korostetaan lasten oikeutta tulla kuulluiksi ja osallistua yhteiseen toimintaan sekä vaikuttaa itseään koskeviin asioihin (Opetushallitus, 2022, s. 16), mikä tukee lasten aktiivista toimijuutta ja yhteisölliseen toimintaan osallistumista. Kun lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin he harjoittelevat samalla toisten näkökulmien huomioon ottamista (Turja, 2018). Tällöin empatia ja perspektiivinotto voivat kehittyä osaksi lapsen sosiaalista kompetenssia.

Empatia ja perspektiivinotto luovat pohjan myös itsesäätelyn kehittymiselle. Kun lapsi pystyy tunnistamaan toisten tunteita ja ymmärtämään tilanteita eri näkökulmista, hän pystyy paremmin säätelemään omaa käyttäytymistään suhteessa yhteisiin sääntöihin ja odotuksiin. Tällä tavalla nämä taidot muodostavat tärkeän perustan myös lapsen itsesäätelyn kehittymiselle.

2.3 Itsesäätely ja tunnesäätely

Itsesäätely on keskeinen osa lapsen sosioemotionaalista kehitystä, mutta varhaislapsuudessa se ei ole vielä vakiintunut taito. Pienen lapsen toiminta on usein impulsiivista ja vahvasti tunteiden ohjaamaa. Vähitellen lapsi oppii pysähtymään, odottamaan ja suuntaamaan toimintaansa tilanteen vaatimalla tavalla. Tällainen kehitys ei tapahdu itsestään, vaan se rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa.

Aro (2011) tarkastelee itsesäätelyä kokonaisuutena, jossa tunteiden, käyttäytymisen ja ajattelun ohjaaminen kietoutuvat yhteen. Hän jäsentää itsesäätelyn kolmeen ulottuvuuteen: emotionaaliseen säätelyyn, käyttäytymisen ja impulssien hallintaan sekä kognitiiviseen säätelyyn. Käytännössä nämä näkyvät arjessa esimerkiksi siinä, pystyykö lapsi odottamaan vuoroaan pelissä, säätelemään pettymystään hävitessään tai pysymään yhteisessä tehtävässä loppuun asti.

Tunnesäätely tarkoittaa kykyä tunnistaa sekä jäsentää omia tunnetiloja ja toimia niiden kanssa rakentavasti. Mäntymaa, Luoma, Puura ja Tamminen (2003) korostavat, että tunteet eivät ole irrallisia kokemuksia, vaan ohjaavat ihmisen tarkkaavaisuutta ja vuorovaikutusta. Pieni lapsi ei ole vielä kykeneväinen säätelemään voimakkaita tunnetilojaan itsenäisesti, vaan tarvitsee aikuisen apua rauhoittumiseen ja kokemustensa jäsentämiseen. Pelitilanteessa aikuinen voi

tukea tunnesäätelyä esimerkiksi sanoittamalla lapsen tunteita, ohjaamalla vuorovaikutusta sekä auttamalla lasta rauhoittumaan haastavissa tilanteissa.

Turvallinen ja sensitiivinen vuorovaikutus muodostaa perustan tunnesäätelykyvyn kehittymiselle (Mäntymaa ym., 2003). Kronqvist (2020) painottaa, että kehitys tapahtuu aina suhteessa ympäristöön. Kun aikuinen sanoittaa lapsen tunnetta: “Sinua taisi harmittaa, kun legotorni kaatui”, hän mallintaa sitä, miten tunteita voidaan tunnistaa ja käsitellä. Tällaisten toistuvien kokemusten kautta säätely siirtyy vähitellen lapselle ulkoisesta tuesta kohti sisäistettyä taitoa. Itsesäätely näkyy arjessa usein impulssien hallintana. Lapsi haluaisi usein puhua toisen päälle tai ottaa lelun heti itselleen sen halutessaan, mutta oppii vähitellen odottamaan ja neuvottelemaan. Aro (2011) liittyy tämän toiminnanohjauksen kehitykseen: lapsi alkaa toimia yhä enemmän sisäisten tavoitteiden ja yhteisten sääntöjen ohjaamana.

Kronqvist (2020) viittaa Vygotskyn ajatukseen siitä, että erityisesti leikki tarjoaa kehityksellisen tilan itsesäätelylle. Roolileikissä lapsi toimii kuvitellun tilanteen sääntöjen mukaisesti. Hän ei voi toimia täysin mielenjohteesta, vaan rooli ja yhteinen juoni ohjaavat toimintaa. Leikki edellyttää siten sääntöjen noudattamista ja toisten huomioon ottamista. Öngören (2023) puolestaan korostaa pedagogisen ympäristön merkitystä.

Varhaiskasvatuksessa säätelyä ei tueta pelkästään rajoittamalla vaan luomalla tilanteita, joissa lapsi saa harjoitella turvallisesti odottamista, neuvottelua ja pettymyksen sietämistä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuodaan esiin, että pedagoginen toiminta rakentuu vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa, ja sitä toteutetaan monipuolisin työtavoin, jotka tulevat lasten kehitystä ja oppimista (Opetushallitus, 2022, s. 25).

Itsesäätelyyn kuuluu myös tarkkaavaisuuden ja ajattelun ohjaaminen. Aro (2011) liittyy tähän työmuistin, suunnittelun ja toiminnan arvioinnin. Esimerkiksi lautapelin pelaaminen edellyttää, että lapsi muistaa pelin säännöt, seuraa sen kulkua ja odottaa rauhallisesti omaa vuoroaan. Nämä tilanteet harjoittavat samanaikaisesti useita itsesäätelyn osa-alueita.

Kronqvistin (2020) mukaan kehitys ja oppiminen ovat dynaamisia ja vuorovaikutuksellisia prosesseja. Lapsi harjoittelee itsesäätelytaitojaan osallistuessaan itselleen merkitykselliseen toimintaan, kuten yhteiseen projektiin tai leikkiin. Säätely ei kehity irrallisena harjoitteena, vaan osana mielekästä toimintaa.

Mäntymaa ym. (2003) mukaan turvallinen kiintymyssuhde tukee lapsen stressinsäätelyä. Lapsi, joka on toistuvasti saanut apua rauhoittumiseen, oppii vähitellen säätelmään itse omia tunnetilojaan. Kronqvist (2020) nostaa esiin myös suojaavien tekijöiden merkityksen: yksi keskeisimmistä tekijöistä on aikuinen, joka huomaa lapsen ja reagoi hänen tarpeisiinsa. Varhaiskasvatuksessa tämä tarkoittaa sensitiivistä pedagogiikkaa, jossa lapsen toimijuus tunnustetaan. Säätely ei ole pelkästään kontrollointia, vaan myös kykyä osallistua yhteiseen toimintaan ja ottaa vastuuta omasta toiminnastaan. Itsesäätely kehittyy tilanteissa, joissa lapsi toimii osana ryhmää ja joutuu sovittamaan oman toimintansa yhteisiin pelisääntöihin. Tällaisia tilanteita syntyy erityisesti sääntöpohjaisessa leikissä ja pelitilanteissa.

3 Lautapelit sosioemotionaalisen kehityksen näkökulmasta

Varhaiskasvatuksessa oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena prosessina, jossa lapset oppivat vuorovaikutuksessa yhdessä muiden ihmisten sekä ympäristön kanssa. Leikki on keskeinen pedagoginen toimintamuoto, jonka kautta lapset voivat harjoitella sosiaalisia taitoja, vuorovaikutusta ja tunnetaitoja (Opetushallitus, 2022, s.13).

Leikillä on keskeinen merkitys lapsen kehityksessä. Leikin kautta lapset harjoittelevat myös vuorovaikutusta, tunteiden käsittelyä sekä erilaisia ajattelun ja toiminnan taitoja. Tutkimusten mukaan leikki tukee lasten oppimista, sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä motivaatiota osallistua toimintaan (Akay ym., 2025). Lisäksi leikkitilanteet muodostavat tärkeän kontekstin sosiaalisten suhteiden rakentumiselle ja vuorovaikutuksen harjoittelulle muiden lasten kanssa (Barton ym., 2018).

Lautapelit voidaan nähdä leikin muotona, jossa vuorovaikutus ja yhteinen toiminta ovat keskeisessä roolissa. Lautapelejä pelataan tavallisesti kasvokkain. Pelin kulkua ohjaavat yhteinen pelialusta, pelivälineet sekä ennalta sovitut säännöt. Näiden piirteiden vuoksi pelitilanne rakentaa selkeän sosiaalisen tilanteen, jossa pelaajien toiminta on sidoksissa toisiinsa ja pelin etenemiseen (O'Neill & Holmes, 2022).

Tutkimuksissa on havaittu, että lautapeliä pelaaminen voi tukea lasten oppimista useilla eri kehityksen osa-alueilla. O'Neillin ja Holmesin (2022) narratiivisen kirjallisuuskatsauksen mukaan lautapelit voivat edistää esimerkiksi kielellistä kehitystä, matemaattisten taitojen oppimista sekä sosiaalista ja emotionaalista ymmärrystä. Pelitilanteessa lapset joutuvat toimimaan yhteisten sääntöjen mukaisesti, odottamaan omaa vuoroaan ja ottamaan huomioon muiden pelaajien toiminnan. Tällaiset hetket tarjoavat luontevia mahdollisuuksia sosioemotionaalisten taitojen harjoitteluun.

Pelit voivat myös tukea lasten välistä yhteistyötä ja heidän yhteistä ongelmanratkaisua. Koska pelin eteneminen riippuu pelaajien toiminnasta, pelitilanteessa syntyy väistämättä vuorovaikutusta, neuvottelua ja yhteistä päätöksentekoa. Tästä syystä lautapelejä voidaan hyödyntää myös pedagogisena välineenä, sillä ne tarjoavat rakenteisen tilanteen, joka mahdollistaa ja tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa (Barton ym., 2018). Viime vuosina pelillinen oppiminen on ollut melko laajasti tutkimuksen kohteena, mutta

tutkimus on keskittynyt erityisesti digitaalisiin peleihin. Akayn ym. (2025) mukaan lasten pelaamista koskeva tutkimus kohdistuu selvästi useammin digitaalisiin peleihin kuin perinteisiin lautapeleihin. Toisin kuin digitaalisessa pelaamisessa, lautapelaaminen tapahtuu useimmiten kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa, mikä korostaa vuorottelua, neuvottelua ja toisten huomioimista sekä tekee vuorovaikutuksesta välittömämpää. Lautapelioiden pedagogista merkitystä onkin tutkittu verrattain vähän mikä tekee aiheesta hyvin perustellun tarkastelun kohteen.

Sosioemotionaalisen kehityksen näkökulmasta lautapelit ovat kiinnostavia, koska pelitilanteissa harjoitellaan samanaikaisesti useita vuorovaikutukseen ja tunteiden säätelyyn liittyviä taitoja. Lautapelaaminen edellyttää esimerkiksi sääntöjen noudattamista, oman vuoron odottamista sekä muiden pelaajien huomioimista. Näin pelitilanne muodostaa rakenteisen, sosiaalisen tilanteen, jossa näitä taitoja voidaan harjoitella luonnollisessa vuorovaikutuksessa.

3.1 Lautapelit sosiaalisten taitojen tukena

Lautapelioiden pelaaminen luo tilanteita, joissa lapset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Pelaaminen edellyttää pelaajien yhteistä tarkkaavaisuutta, vuorottelua ja muiden pelaajien toiminnan huomioon ottamista. Pelaajat ovat samassa pelitilanteessa ja joutuvat noudattamaan yhteisiä sääntöjä mikä tekee lautapeleistä selkeän vuorovaikutustilanteen. Tällaisissa pelitilanteissa lapset joutuvat seuraamaan toistensa toimintaa, reagoimaan siihen sekä sovittamaan omaa toimintaansa osaksi yhteistä peliä. Tutkimusten mukaan pelitilanteet voivat vahvistaa lasten sosiaalisia suhteita ja lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta pelaajien välillä (Atherton ym., 2024).

Vuorovaikutus ja yhteistyö korostuvat erityisesti niissä tilanteissa, joissa pelin eteneminen riippuu useamman pelaajan toiminnasta. Pelaaminen edellyttää vuorottelua, sääntöjen noudattamista sekä yhteisen toiminnan koordinoitua. Samassa hetkessä lapset joutuvat ottamaan huomioon toisten pelaajien näkökulmia ja ennakoimaan heidän toimintaansa. Tällaiset tilanteet voivat tukea myös niin sanottujen mielen teoriaan liittyvien taitojen kehittymistä eli kykyä ymmärtää, että toisilla ihmisillä voi olla omia ajatuksia, tietoa ja aikomuksia (Atherton ym., 2024).

Lautapelit voivat tukea myös empatian ja kuuntelemisen taitojen kehittymistä. Pelitilanteissa lapset keskustelevat toistensa kanssa, esittävät omia näkemyksiään ja reagoivat toistensa ajatuksiin. Sophonhiranrakin ym. (2024) tutkimuksen mukaan tällainen vuorovaikutus voi vahvistaa empaattista ajattelua ja aktiivisen kuuntelemisen taitoja. Kun lapset yrittävät ymmärtää toistensa näkökulmia ja mukauttaa omaa toimintaansa niiden perusteella heidän vuorovaikutustaitonsa kehittyvät.

Pelitilanteet voivat lisätä myös lasten osallistumista yhteiseen toimintaan. Werlingerin ja Inostrozan (2024) tutkimuksessa havaittiin, että pelien käyttö oppimistilanteissa lisäsi lasten aktiivista osallistumista ja rohkaisi heitä ilmaisemaan itseään spontaanisti. Pelien leikillinen luonne voi madaltaa kynnystä osallistua ja lisätä lasten motivaatiota osallistua yhteiseen toimintaan. Samalla pelitilanne tarjoaa turvallisen ympäristön harjoitella omien mielipiteiden ilmaisemista, vuorovaikutusta sekä yhteistä päätöksentekoa.

3.2 Lautapelit itsesäätelyn ja tundesäätelyn tukena

Lautapeliin pelaaminen luo vuorovaikutuksen lisäksi myös tilanteita, joissa lapset joutuvat säätelemään sekä omaa toimintaansa että tunnetilojaan. Pelaaminen perustuu yhteisiin sääntöihin, vuorotteluun sekä muiden pelaajien huomioimiseen minkä takia pelitilanne vaatii lapselta monenlaisia itsesäätelyyn liittyviä taitoja. Tällaisissa tilanteissa lapset harjoittelevat esimerkiksi tarkkaavuuden suuntaamista, impulssien hallintaa ja tunteiden säätelyä vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Pelit ja muut yhteiset toiminnalliset tilanteet voivatkin tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella tarkkaavuuden, tunteiden ja käyttäytymisen säätelyä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Öngören, 2023).

Lautapelaaminen perustuu yhteisiin sääntöihin, jotka ohjaavat pelin kulkua. Pelaaminen edellyttää, että lapset seuraavat pelin etenemistä ja toimivat sovittujen sääntöjen mukaisesti. O'Neill ja Holmes (2022) kuvaavat lautapelejä rakenteisiksi oppimistilanteiksi, joissa lapset harjoittelevat muun muassa vuorottelua, sääntöjen noudattamista sekä tunteiden säätelyä pelin aikana. Samalla lapset joutuvat seuraamaan muiden pelaajien toimintaa ja heidän on sopeutettava omaa toimintaansa yhteiseen peliin.

Vuoron odottaminen on yksi pelitilanteen keskeisistä itsesäätelyä vaativista tilanteista. Koska pelin eteneminen tapahtuu vuorotellen, lapsen on kyettävä odottamaan rauhallisesti omaa vuoroaan ja seuraamaan muiden pelaajien toimintaa sivusta. Tämä edellyttää lapselta kykyä

hillitä välittömiä toimintayllykkeitä ja kohdistaa tarkkaavaisuus yhteiseen toimintaan. Vuoron odottaminen liittyy tällä tavalla sekä tarkkaavuuden säätelyyn että käyttäytymisen hallintaan (Öngören, 2023).

Pelitulanteissa lapset kohtaavat myös erilaisia tunteita, kuten jännitystä, onnistumisen kokemuksia sekä pettymyksiä. Erityisesti häviäminen tai epäonnistuminen pelissä voi herättää voimakkaita tunteita, joiden käsittely vaatii tunnesäätelyn taitoja. Aikuinen voi esimerkiksi tukea lasta häviämisen herättämissä tunteissa sanoittamalla kokemusta ja ohjaamalla lasta käsittelemään pettymystä rakentavasti. Lautapelit voivat tarjota turvallisen ympäristön harjoitella näiden tunteiden käsittelyä yhdessä muiden lasten kanssa. O'Neill ja Holmes (2022) tuovat esiin, että pelitulanteet mahdollistavat tunteiden säätelyn harjoittelun luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa lapset oppivat vähitellen käsittelemään sekä onnistumisia että epäonnistumisia.

Lautapelit voivat tukea myös impulssikontrollin kehittymistä. Pelin sääntöjen noudattaminen edellyttää monesti sitä, että lapsi pystyy hillitsemään välittömiä toiminnanhalujaan ja toimimaan pelin rakenteen vaatimalla tavalla. Barton ym. (2018) havaitsivat tutkimuksessaan, että lautapeliä voidaan opettaa lapsille systemaattisesti siten, että pelikäyttäytyminen ja sosiaalinen vuorovaikutus lisääntyvät. Pelien selkeä rakenne tarjoaa lasten toiminnalle raamit, jonka puitteissa he voivat harjoitella itsenäistä ja sääntöjen mukaista toimintaa.

Näin lautapelit voivat varhaiskasvatuksessa tarjota tilanteita, joissa itsesäätelyn eri ulottuvuudet tulevat näkyviksi. Pelaaminen edellyttää tarkkaavuuden suuntaamista, yhteisten pelisääntöjen noudattamista, oman vuoron odottamista sekä erilaisten tunteiden käsittelyä. Tästä syystä pelitulanteet voivat tukea itsesäätelyyn liittyvien taitojen harjoittelua osana yhteistä toimintaa.

3.3 Sääntöpohjainen leikki ja pedagoginen ohjaus

Lautapelit voidaan nähdä yhdenlaisena sääntöleikin muotona. Sääntöleikeissä toiminta perustuu yhteisesti sovittuihin sääntöihin, jotka ohjaavat osallistujien toimintaa ja määrittävät miten leikki etenee. Tällaisessa toiminnassa korostuvat vuorottelu, yhteisten toimintatapojen noudattaminen sekä toisten huomioon ottaminen. Lautapeleissä säännöt ovat usein selkeästi

ennestään määriteltyjä mikä tekee pelitilanteesta lapselle helposti hahmotettavan ja ennakoitavan.

Sääntöleikkiä voidaan tarkastella myös Vygotskin kulttuurihistoriallisen leikkiteorian näkökulmasta. Vygotskin mukaan leikille on ominaista kuvitteellinen tilanne sekä siihen liittyvät roolit ja säännöt (Marttila & Pesonen, 2012). Vaikka kaikkia sääntöjä ei leikissä aina sanota ääneen, ne ohjaavat lasten toimintaa ja määrittävät millainen käyttäytyminen tilanteessa on hyväksyttävää. Sääntöjen noudattaminen edellyttää lapselta kykyä säädellä omaa toimintaansa sekä mukauttaa käyttäytymistään yhteisen toiminnan asettamien vaatimusten mukaisesti.

Leikkitalanteet ovat myös keskeinen ja tärkeä ympäristö lasten sosiaalistumiselle. Marttilan ja Pesosen (2012) mukaan lasten leikissä ilmenee useita keskinäisen sosialisoinnin muotoja, kuten sosiaalisten sääntöjen rakentumista, moraalista arviointia sekä merkitysten neuvottelua. Leikin aikana lapset tulkitsevat toistensa toimintaa, sopivat yhteisistä toimintatavoista ja mukauttavat omaa käyttäytymistään suhteessa muihin lapsiin. Samalla leikissä harjoitellaan erilaisten tunteiden tunnistamista ja säätelyä sekä yhteisten merkitysten muodostamista vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Näin leikki toimii tilanteena, jossa lapset oppivat toimimaan yhteisön jäsenenä ja ottamaan huomioon muidenkin näkökulmia.

Varhaiskasvatuksessa aikuisella on tärkeä rooli pelitilanteiden ohjaamisessa. Barton ym. (2018) korostavat, että lautapeliä voidaan opettaa lapsille pedagogisesti esimerkiksi mallintamisen, ohjauksen ja palautteen antamisen avulla. Tämä voi auttaa lapsia ymmärtämään pelin sääntöjä, osallistumaan yhteiseen toimintaan sekä harjoittelemaan vuorovaikutustaitojaan. Samalla pelitilanteet voivat tarjota aikuiselle mahdollisuuden tukea lasten välistä vuorovaikutusta ja ohjata lapsia toimimaan sujuvasti yhteistyössä.

Kasvattaja voi pelitilanteissa tukea lasten sosioemotionaalista kehitystä myös esimerkiksi auttamalla ristiriitatilanteiden ratkaisemisessa, sanoittamalla lasten tunteita tai ohjaamalla lapsia huomioimaan toisten näkökulmia. Tällöin pelitilanne ei ole vain ja ainoastaan leikkiä vaan myös pedagogisesti kasvattajan ohjaama tilanne. Lautapelit tarjoavat varhaiskasvatuksessa yhdenlaisen mahdollisen toimintaympäristön, jossa leikki, vuorovaikutus ja pedagoginen ohjaus kietoutuvat yhteen.

4 Pohdinta ja johtopäätökset

Tässä tutkielmassani tarkastelin, miten lautapelit voivat liittyä lasten sosioemotionaaliseen kehitykseen varhaiskasvatuksessa. Kirjallisuuskatsauksen perusteella lautapelit näyttäytyvät toimintamuotona, jossa korostuvat vuorovaikutus, yhteinen toiminta ja selkeät säännöt. Näiden kautta lautapelit tarjoavat lapsille tilanteita, joissa voidaan harjoitella sosiaalisia taitoja, empatiaa, perspektiivinottoa sekä itsesäätelyä.

Sosioemotionaalinen kehitys rakentuu vahvasti vuorovaikutuksessa muiden kanssa, eikä sitä ole mielekästä tarkastella erillään sosiaalisista tilanteista (Saarinen ym., 2023). Myös Kronqvist (2020) korostaa, että lapsen kehitys tapahtuu aina suhteessa ympäristöön ja muihin ihmisiin. Lautapelit sijoittuvat juuri tällaisiin tilanteisiin: lapset toimivat yhdessä ja ovat riippuvaisia toistensa ratkaisuista. Pelitilanteeseen kuuluu usein keskustelua, neuvottelua ja yhteistä päätöksentekoa, mikä tekee siitä sosiaalisesti merkityksellisen tilanteen (O'Neill & Holmes, 2022). Näissä tilanteissa sosioemotionaaliset taidot kehittyvät osana yhteistä toimintaa.

Lautapelaaminen näyttää tukevan erityisesti lasten sosiaalista kompetenssia. Se vaatii lapsilta vuorottelua, sääntöjen noudattamista ja toisten huomioon ottamista. Samalla lapset harjoittelevat yhteistyötä ja vuorovaikutusta vertaistensa kanssa. Tämä tukee käsitystä siitä, että sosiaaliset taidot kehittyvät nimenomaan yhteisissä tilanteissa. Pelitilanteet voivat tarjota myös mahdollisuuksia harjoitella toisen näkökulman huomioimista. Pelaamisen aikana lapset joutuvat reagoimaan toistensa toimintaan ja ottamaan huomioon muiden tunteita, mikä taas voi tukea empaattisen ajattelun kehittymistä. Samalla lapset harjoittelevat kuuntelemista ja osallistumista yhteiseen keskusteluun.

Itsesäätelynkin kannalta lautapelit ovat kiinnostava toimintaympäristö. Pelaaminen vaatii keskittymistä, impulssien hallintaa ja sääntöjen mukaista toimintaa. Lisäksi pelitilanteisiin liittyy erilaisia tunteita, kuten jännitystä, onnistumisia ja pettymyksiä, joita lapsen pitää pystyä oppia käsittelemään. Varhaisella vuorovaikutuksella ja tunnekokemuksilla on keskeinen merkitys lapsen kehitykselle, sillä ne tukevat aivojen toiminnallista kehitystä ja sosioemotionaalisten taitojen rakentumista (Mäntymaa ym., 2003). Lautapelaaminen voidaan nähdä osana arjen tilanteita, joissa itsesäätely kehittyy vähitellen (Aro, 2011). Öngören (2023) tuo ilmi, että juuri tällaiset merkitykselliset sosiaaliset tilanteet ovat keskeisiä itsesäätelyn

harjoittelussa. Pelien selkeä rakenne voi lisäksi helpottaa sääntöjen noudattamista ja yhteiseen toimintaan osallistumista (Barton ym., 2018).

Varhaiskasvatuksen näkökulmasta lautapelit sopivat hyvin osaksi päiväkodin pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan oppimisen tapahtuvan vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä lasten aktiivista osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia (Opetushallitus, 2022, s.16–17). Lautapelit voivat tarjota tilanteita, joissa lapset toimivat yhdessä ja vaikuttavat toiminnan kulkuun. Tällöin pelaaminen ei ole pelkästään mukavaa ajanvietettä vaan osa tavoitteellista toimintaa. On kuitenkin hyvä huomioida, että lautapelejä koskevaa tutkimusta on varhaiskasvatuksen kontekstissa vielä melko vähän. O'Neill ja Holmes (2022) tuovat esiin, että tutkimus on vielä vähäistä ja sitä tarvitaan lisää.

Lisäksi lautapelien hyödyt eivät synny automaattisesti. Pelitilanteen merkitys riippuu muun muassa pelistä, lasten valmiuksista ja aikuisen tuesta. Barton ym. (2018) painottavat aikuisen roolia lasten vuorovaikutuksen tukemisessa ja pelitilanteiden ohjaamisessa. Ilman tätä tukea pelitilanne ei välttämättä johda sosioemotionaalisten taitojen kehittymiseen.

Tämän tutkielman perusteella lautapelit voivat toimia varhaiskasvatuksessa välineenä sosioemotionaalisen kehityksen tukemisessa. Niiden vahvuus on siinä, että ne yhdistävät leikillisyyden ja selkeän rakenteen tavalla, joka mahdollistaa vuorovaikutuksen, yhteisen toiminnan ja tunteiden käsittelyn. Mielestäni jatkossa olisi kuitenkin tärkeää myös tutkia tarkemmin millaiset pelit ja toimintatavat tukevat parhaiten lasten kehitystä sekä millaisia merkityksiä lapset itse liittävät lautapelien pelaamiseen.

Lähteet

- Akay, B., Ceylan, M., Ayan, S., Dündar, H., & Altun, A. (2025). Trends in the research of children and play. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 17(5), 690–706. <https://doi.org/10.26822/iejee.2025.408>
- Aro, T. (2011). Miten ymmärrämme itsesäätelyn? Teoksessa T. Aro & M.-L. Laakso (toim.), *Taaperosta taitavaksi toimijaksi: Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen* (s. 10–19). Niilo Mäki Instituutti.
- Atherton, G., Dawson, E., & Cross, L. (2024). “We’ve all come together”: A board-gaming approach for working with autistic people. *American Journal of Play*, 16(1), 97–122.
- Barton, E. E., Pokorski, E. A., Sweeney, E. M., Velez, M., Gossett, S., Qiu, J., Flaherty, C., & Domingo, M. (2018). *An empirical examination of effective practices for teaching board game play to young children. Journal of Positive Behavior Interventions*, 20(3), 138–148. <https://doi.org/10.1177/1098300717753833>
- Herlin, I., & Visapää, L. (2011). Empatia. Tieteen termipankki. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:empatia>
- Kronqvist, E.-L. (2020). Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus.
- Marttila, H., & Pesonen, I. (2012). *Lasten keskinäisen sosialisointin ilmeneminen leikissä* (pro gradu -tutkielma). Tampereen yliopisto.
- Mäntymaa, M., Luoma, I., Puura, K., & Tamminen, T. (2003). Tunteet, varhainen vuorovaikutus ja aivojen toiminnallinen kehitys. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, 119(6), 459–465. <https://www.duodecimlehti.fi/duo93467>
- Neitola, M. 2011. *Lapsen sosiaalisen kompetenssin tukeminen – vanhempien epäsuorat ja suorat vaikutustavat* (väitöskirja). Turun yliopisto.

- O'Neill, D. K. & Holmes, P. E. (2022). The power of board games for multidomain learning in young children. *American Journal of Play*, 14(1), 58–84.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Öngören, S. (2023). Supporting self-regulation in the preschool period: A case study of teachers' practices. *Turkish Journal of Education*, 12(4), 182–200. <https://doi.org/10.19128/turje.1228285>
- Peltola, M. (2024). Kehitys, toimijuus ja aikuisen rooli 3–5-vuotiaiden leikeissä. Teoksessa T. Kyrönlampi & M. Koivula (toim.), *Leikin lumoa*. Santalahti-kustannus.
- Saarinen, A., Lyytinen, P., Ahonen, T., & Lyytinen, H. (2023). Varhaislapsuus. Teoksessa L. Pulkkinen, T. Ahonen & I. Ruoppila (toim.), *Ihmisen psykologinen kehitys*. PS-kustannus.
- Sophonhiranrak, S., Angnakoon, P., Promsaka Na Sakonnakron, S., Atanan, Y., & Tubpun, T. (2024). Educational board game for improving empathetic mind and communication. *Proceedings of the 21st International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age (CELDA 2024)*, 319–330.
- Turja, L. (2020). Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus.
- Werlinger, L., & Inostroza, M.-J. (2024). The contribution of board games to pre-kindergarten students' oral production. *HOW Journal*, 31(1), 123–147. <https://doi.org/10.19183/how.31.1.781>